

ข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
และเกษตรกรเครือข่ายตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน

โดย

นายอนุรักษ์ บัวคลี่คลาย

เอกสารประกอบการประเมินผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

นักวิชาการเกษตรเชี่ยวชาญ

(ผู้อำนวยการศูนย์)

ตำแหน่งเลขที่ 512

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2

กรมพัฒนาที่ดิน

คำนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ และช่วยสร้างอาชีพแก่ประชาชนในประเทศได้อย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม มิติทางสังคมวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่นำวิถีชีวิตในท้องถิ่นต่าง ๆ มาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวตามภูมิสังคมของท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร และฟาร์มปศุสัตว์ โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในด้านงานศึกษา ทดลองวิจัย ทดสอบ สาธิตข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และขยายผลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีปัญหาในการทำการเกษตร เช่นเดียวกับพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ โดยการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา มีการขยายผลการพัฒนาพื้นที่ออกไปในพื้นที่ของเกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ พร้อมจัดตั้งแปลงเกษตรต้นแบบในพื้นที่ ตามรูปแบบศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ มีการส่งเสริมการศึกษาดูงานของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการรับคณะดูงาน และการจำหน่ายผลผลิตอีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถพัฒนาให้เข้าสู่ระบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ มีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ประกอบกับแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศในปัจจุบัน จึงคาดว่าจะการจัดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนจะเกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

นายอนุรักษ บัวคลี่คลาย
เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
สารบัญ	(2)
สารบัญภาพ	(3)
แบบการเสนอข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน	1
1. รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนา เขานินซอนันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน	1
2. หลักการและเหตุผล	1
3. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข	2
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	11
5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ	12
เอกสารอ้างอิง	13

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

10

แบบการเสนอข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน ระดับเชี่ยวชาญ

1. เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ และช่วยสร้างอาชีพแก่ประชาชนในประเทศได้อย่างกว้างขวาง รัฐบาลมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยได้บรรจุให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนา และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมา และในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม มิติทางสังคมวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) จนถึง ฉบับปัจจุบัน (ศลิษา, 2559) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่นำวิถีชีวิตในท้องถิ่นต่าง ๆ มาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวตามภูมิสังคมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้ วิถีเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร และฟาร์มปศุสัตว์ โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนควบคู่กับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการตอบสนองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน และประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในด้านงานศึกษา ทดลองวิจัย ทดสอบ สาธิตข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และขยายผลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีปัญหาในการทำการเกษตรเช่นเดียวกับพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ โดยการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมาได้มีการขยายผลการพัฒนาพื้นที่ออกไปในพื้นที่ของเกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และศูนย์สาขาของศูนย์ฯ พร้อมทั้งจัดตั้งแปลงเกษตรของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในด้านการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นแปลงต้นแบบในพื้นที่ ตามรูปแบบศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาฯ พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาดูงานของแปลงเกษตรกรศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริต้นแบบในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการรับคณะดูงาน และการจำหน่ายผลผลิตอีกทางหนึ่ง

ดังนั้น จากการพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริที่ผ่านมา ประกอบกับแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศในปัจจุบัน จึงคาดว่าจะการจัดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนจะเกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

การจัดทำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่ม การศึกษาดูงานของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร การประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการจัดกลุ่มของข้อมูลวิเคราะห์ และแสดงผลเชิงพรรณนา

3.1 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินงานโครงการพระราชดำริหรือโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ มีจำนวน 4,685 โครงการ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล มีพระอัจฉริยภาพในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทรงยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ซึ่งสามารถแบ่งหลักการทรงงานหลัก ๆ ได้ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ หลักคิด หลักทฤษฎี หลักปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2562) ได้รวบรวมหลักการทรงงานออกมาเป็นเอกสารหลักการทรงงาน 27 ข้อ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืนมากที่สุด จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย

1) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นการศึกษามูลในการดำเนินโครงการอย่างละเอียด จากทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง รวดเร็ว และตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

2) ระเบิดจากข้างใน เป็นการสร้างกระบวนการคิดจากคนภายในชุมชน ให้มีสภาพความพร้อมในการรับการพัฒนา ชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน มีความต้องการร่วมกัน เกิดความเข้มแข็งของคนภายในชุมชน

3) พัฒนาตามภูมิสังคม การพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ จำเป็นต้องมีการศึกษาทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีการทำความเข้าใจถึงความต้องการจริงของพื้นที่ การทำความเข้าใจกับพื้นที่ และหลักการการพัฒนาที่ถูกต้องตามพื้นที่จริง

4) การมีส่วนร่วม การจัดการประชุมทำประชาพิจารณ์เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนา มีการรับรู้รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อท้วงติงต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน หรือแนวทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

5) เศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน รวมกับการอาศัยความรู้ และการมีคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

6) รู้... รัก... สามัคคี เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสมาอย่างต่อเนื่อง สามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย

- รู้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดก่อน ทั้งปัจจัยรอบด้าน ปัญหา และการแก้ปัญหา

- รัก คือ เมื่อรู้ถึงข้อมูลรอบด้านแล้วจึงทำการพิจารณาการดำเนินงาน และลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง เพื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ

- สามัคคี คือ การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในรูปแบบการทำงานบูรณาการการทำงาน ทั้งภาคประชาชน ราชการ และเอกชน

3.1.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำภาระกิจในงานประจำ โดยเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยมีระยะทางการเดินทางใกล้หรือไกล และมีการพักค้างแรมหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเกี่ยวข้องกันกับกิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทาง 2) การท่องเที่ยวต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยือน และ 3) การท่องเที่ยวต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับอัจฉริยาพร (2564) ความเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้รู้สึกประทับใจ และได้รับบริการที่มีคุณภาพจากผู้ให้บริการ มีการพัฒนาเป็นองค์ประกอบทางด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การท่องเที่ยว จึงหมายถึง การเดินทางของบุคคลจากสถานที่ที่อาศัยอยู่ประจำไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว อาจมีการพักค้างแรมหรือไม่ก็ได้ การเดินทางจะมีจุดประสงค์หลักในเรื่องของการพักผ่อนในสถานที่หนึ่ง ๆ อาจมีกิจกรรมหรือความสนใจของสถานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการท่องเที่ยวอาจสามารถพัฒนาเกิดเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ได้

2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมภายในชุมชน โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้งานทางด้านการเกษตร และวิถีของชุมชน ทั้งด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี รวมถึงการนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาใช้ประโยชน์ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2554) ที่ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ที่มีวิถีชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมถึงสถานที่ราชการ และสถาบันการศึกษาที่ทำกิจกรรมงานวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น

3) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมทางการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือการจัดการโดยมนุษย์ 2) องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว กิจกรรมทางการเกษตร การเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) องค์ประกอบด้านบริการการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (นิออน, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ เดชา ไต๋สูงเนิน (2543) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สภาพทางกายภาพของทรัพยากร วัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น 2) ตลาดนักท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ 3) บริการการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่

4) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.1) กรมการท่องเที่ยว (2552) ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลักษณะ และขนาดของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- แบ่งตามกิจกรรมการเกษตรหลัก จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเพาะปลูก 2) การเลี้ยงสัตว์ 3) การทำประมง 4) การเกษตรและป่าไม้ 5) การเกษตรแบบผสมผสาน

- แบ่งตามลักษณะผู้ประกอบการ จำนวน 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) หน่วยราชการ 2) รัฐวิสาหกิจ 3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 4) องค์การเอกชน 5) บริษัทเอกชน 6) วิสาหกิจชุมชน 7) บุคคลทั่วไป

- แบ่งตามขนาดของแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ มีพื้นที่ตั้งแต่ 51 ไร่ขึ้นไป 2) แหล่งท่องเที่ยวขนาดกลาง มีพื้นที่ 21-50 ไร่ 3) แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็ก มีพื้นที่ไม่เกิน 20 ไร่

4.2) กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2554) ได้จัดรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนหรือหมู่บ้าน เป็นการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีทั้งประเภทที่พักค้าง และประเภทระยะสั้นไม่เกินหนึ่งวัน และมีจุดเด่นเฉพาะ

- แหล่งท่องเที่ยวการเกษตรรายบุคคล หรือรายกิจกรรม เป็นพื้นที่ของเกษตรกร รายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้านการเกษตร และอาจได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี และการจัดการจากส่วนราชการ

- แหล่งท่องเที่ยวเทศกาลหรือปรากฏการณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการ จัดกิจกรรมช่วงเทศกาลที่น่าสนใจในพื้นที่

5) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน โดยคำนึงถึงความสมดุล และยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากแนวคิด การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนสามารถนำหลักการต่าง ๆ มาประกอบการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization : UNWTO) อ้างถึงใน สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ (2564) ได้กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) มีการจัดการ ภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติ (carrying capacity) มีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ เป็นความต้องการของชุมชน (Local needs) 2) มีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น (Equity) 3) ให้ประสบการณ์ ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience) 4) เรียนรู้ และเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิต ของชุมชน (Education and understanding) 5) การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมชุมชน และเน้น การใช้วัสดุในชุมชน (Local architecture and local material) 6) การขยายแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สู่แผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local regional and national plans)

6) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามความหมายของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) หมายถึง การกำหนดแนวทาง การพัฒนาการบริหารจัดการ การบริการ และความปลอดภัย เพื่อการยกระดับคุณภาพ และศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ ได้แก่

6.1) ด้านศักยภาพเชิงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าทางกายภาพ และชีวภาพ หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถกระตุ้นจูงใจนักท่องเที่ยวให้เดินทาง มาเที่ยวชมได้ ทั้งนี้ได้มุ่งเน้นไปในลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติเป็นสำคัญ หรือ หากมีการปรับแต่งก็ต้องอยู่บนพื้นฐานที่กลมกลืน และสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ บริเวณโดยรอบ สะอาดเรียบร้อยสวยงาม ผลผลิตทางการเกษตรมีคุณภาพได้มาตรฐานผ่านกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ และ ได้รับรางวัลรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ ประกอบด้วยตัวชี้วัดในการดำเนินการ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- สภาพอากาศในแหล่งท่องเที่ยว
- ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- ผลผลิตทางการเกษตรมีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับ

- มีการใช้กระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย
- การได้รับรางวัล ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณ
- การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล
- คุณค่าของผลผลิตทางการเกษตร
- มีกระบวนการศึกษา และพัฒนาสายพันธุ์ผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น หรือคุณภาพสูงขึ้น
- มีระบบป้องกันความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อผลผลิตทางการเกษตร

- มีการจัดการระบบการเกษตรแบบยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 คุณค่าด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา หมายถึง รูปแบบการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- องค์ความรู้ทางการเกษตรที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นองค์ความรู้ที่หาชมได้ยาก และแปลกใหม่
- องค์ความรู้ทางการเกษตรที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าสูงสามารถสะท้อนถึงภูมิปัญญา เอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของชุมชนอันควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้
- ความโดดเด่นด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่นำมาสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณค่า หรือมูลค่าสูงขึ้น
- ความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตรร่วมกัน
- การได้รับการยอมรับให้เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุคคลภายนอก

6.2) ด้านศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ ระเบียบ แบบแผน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และได้รับการตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดการดำเนินการ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่

- โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- การกำหนดแผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ
- การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว
- การบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค และทรัพยากรการท่องเที่ยว

- การสร้างงาน และรายได้ให้แก่คนในชุมชน
- การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว
- การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่
- การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว
- การส่งเสริมการขาย เพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

องค์ประกอบที่ 4 ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย ปลอดภัย รวมทั้งได้รับความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลินในระหว่างการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดการดำเนินงาน 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

- เส้นทางเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ป้าย ถนน การคมนาคม)
- ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว
- การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- การต้อนรับ และสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว
- มีมัคคุเทศก์ หรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว
- การให้บริการผู้พิการ และผู้สูงอายุ
- บริการเสริม เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในละแวกใกล้เคียง

แหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 ศักยภาพการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตัวชี้วัดซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดการดำเนินงาน 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ความหลากหลาย และความโดดเด่นของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว
- การเรียนรู้วิถีชีวิตหรือร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกร
- เทคนิคการให้บริการด้านความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว
- การให้บริการการฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้
- ความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับแหล่งท่องเที่ยวภายนอก

3.1.3 แผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน จำเป็นต้องมีการนำแนวทางการพัฒนาตามแผนการพัฒนาในระดับต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และวางมาตรการแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) โดย สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งจะ

เติบโตอย่างยั่งยืน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งพัฒนาให้มีความทันสมัย โดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมเข้ามาในกระบวนการท่องเที่ยว มีการให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

2) แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาทั้งสิ้น 5 ประเด็นการพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 : ยกระดับภาคการเกษตรของจังหวัดด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 : พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีอัตลักษณ์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 : พัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา สาธารณสุข สวัสดิการสังคม และสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทุกช่วงวัย

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 : การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนาที่ 5 : การพัฒนาศักยภาพพื้นที่ ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รองรับการเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ในเขต EEC

3) แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ว่า “ยกระดับภาคการเกษตรของจังหวัดด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue) จำนวน 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 บริหารจัดการทรัพยากรด้านการเกษตรเพื่อสนับสนุนการผลิตอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 บุคลากรในภาคการเกษตร สามารถบริหารจัดการธุรกิจการเกษตรให้มีความเข้มแข็ง

3.1.4 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย

1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากรายงานประจำปี 2565 ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระบุว่าได้รับการจัดตั้งตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดศาลพระบวรราชานุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีสภาพเสื่อม

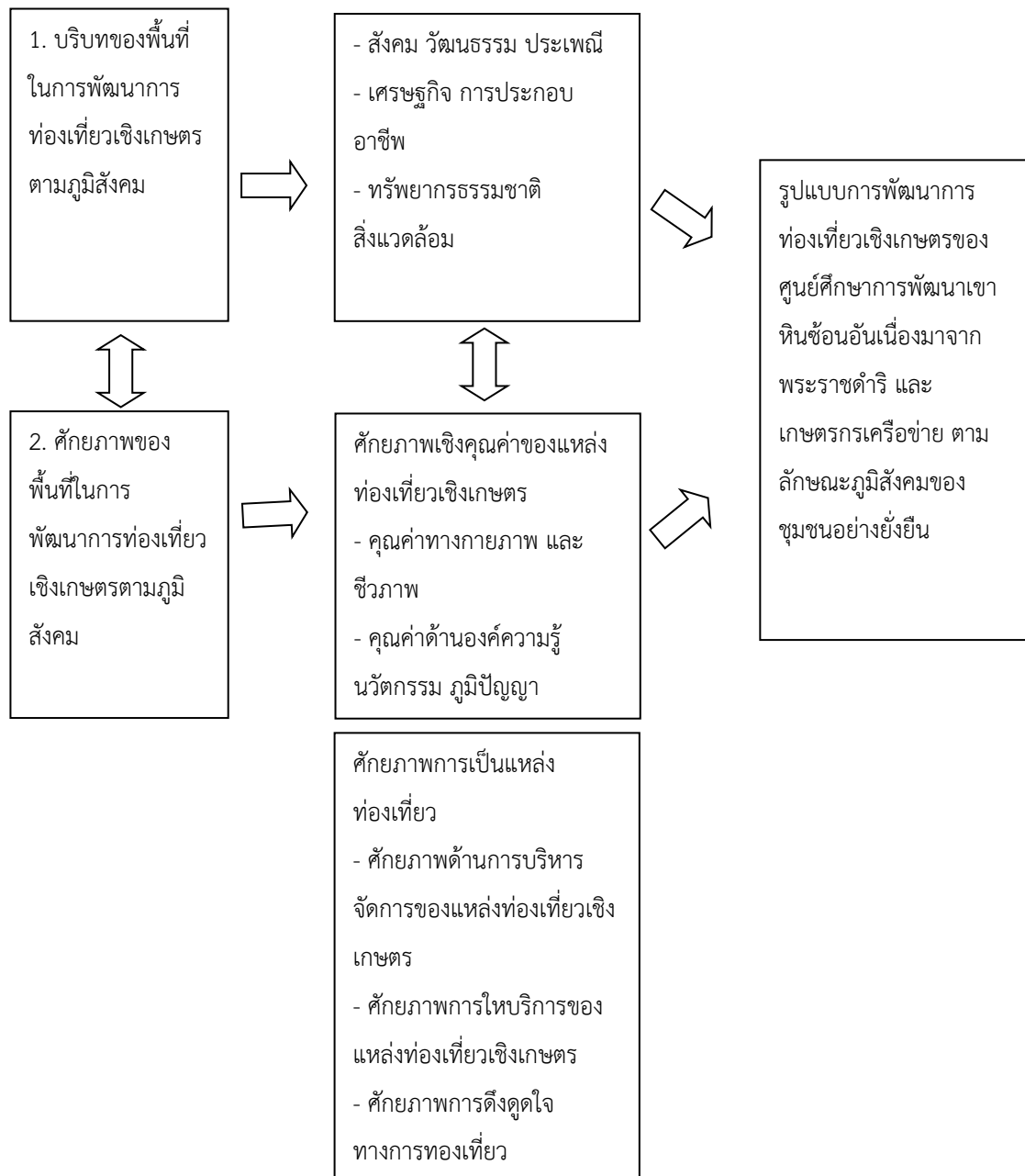
โทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื้อดินเป็นทราย มีการชะล้างการพังทลายของดินสูง ดินรองรับน้ำได้เพียง 30 มิลลิเมตร มีการปลูกพืชชนิดเดียว (มันสำปะหลัง) ติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ผลผลิตพืชที่ได้รับต่ำ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ปัญหาที่ 1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอนมสาร จันทบุรี : 2522 ...มีการตัดป่า แล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดและกลายเป็นดินทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้าง เนื่องจากลมพัด (Wind Erosion) ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ (Water Erosion) ... “และ” ... ตอนศึกษาดูพื้นที่นั้นพัฒนายากมากเพราะว่ามีแต่หิน แล้วก็ปลูกมันสำปะหลัง ก็เลยนึกว่าอาจจะสาธิตการปลูกมันสำปะหลัง มันสำปะหลังนั้นแม้จะไม่มีน้ำ ก็ยังพอปลูกได้โดยง่าย แต่ที่นี้เขาปลูกมันสำปะหลังไม่ขึ้น หมายความว่าอะไร ปุ๋ยไม่มี น้ำไม่มี มีแต่ทราย ก็เลยจะต้องพัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกมันสำปะหลังอย่างนี้ การปลูกมันสำปะหลังก็ต้องรู้การสร้างดิน ไม่ใช่ทราย มีแต่ทราย แล้วก็สร้างน้ำ เพื่อที่จะให้มีความชุ่มชื้นหน่อย มันสำปะหลังนี้เขาเข้มแข็งมาก ไม่ต้องรดน้ำเท่าไร แต่ที่นั่นมันไม่ขึ้น ก็ถามกำนันคนที่ให้ ที่เขาอมรับว่าเขาให้เพราะเขาทำไม่ได้ เพราะเขาปลูกมันสำปะหลังไม่ได้ มหัศจรรย์ แต่เขาก็ยินดีถวาย แล้วก็ 264 ไร่ ก็เห็นว่าน้อยเกินไป ก็เลยบอกว่าที่ตรงนั้นขอซื้อเพิ่มเติมหน่อยได้ไหม เขาก็ขาย ขายตรงนั้น เขาเตรียมสำหรับปลูกมันสำปะหลังแล้ว แต่ว่าเขาไม่ได้ปลูก...” ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยการศึกษา ทดลอง วิจัย การปรับปรุงพื้นที่ดินทรายจัดให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งในด้านการเกษตร และการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่า) พร้อมทั้งได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่พื้นที่ขยายผล พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน

2) เกษตรกรเครือข่ายขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกิดจากการส่งเสริมขยายผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งให้น้ององค์ความรู้ที่ได้จากศูนย์ศึกษาฯ ไปขยายผลถ่ายทอดการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้ขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ในพื้นที่ 3 ตำบล โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2567) ได้มีการขึ้นบัญชีของศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 13 แห่ง ดังนี้

- 2.1) นายกำพลศักดิ์ พึ่งมา ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่
- 2.2) นางสาวเครือวรรณ จันทศรี ด้านอื่น ๆ
- 2.3) นางชลชญา ชาญวรินทร์ ด้านเกษตรผสมผสาน
- 2.4) นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ ด้านเกษตรผสมผสาน
- 2.5) นายธงชาติ จันทศรี ด้านอื่น ๆ
- 2.6) นายธีรพงศ์ บุญมี ด้านเกษตรผสมผสาน
- 2.7) นายนิรุจน์ ศรีเกษม ด้านเกษตรอินทรีย์
- 2.8) นางสาวปราณี สังข์อ่อนดี ด้านเกษตรผสมผสาน
- 2.9) นายสบัน ทะนวนรัมย์ ด้านปศุสัตว์

- 2.10) นายสำเริง วงษ์สุรินทร์ ด้านประมง
 2.11) นายอภิชาติ บุญอากาศ ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่
 2.12) นายศรารุธ ภูมินอก ด้านเกษตรผสมผสาน
 2.13) นางสมรรัตน์ อินทศรี ด้านเกษตรผสมผสาน

3.1.5 กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

3.2 การดำเนินงาน การจัดทำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน ดำเนินการในลักษณะการสำรวจรวบรวมข้อมูลบริบท และศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน มีการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ และดำเนินการประชุมกลุ่ม ร่วมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อเรียบเรียงเป็นข้อมูลบริบท และศักยภาพทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะทางภูมิสังคมของชุมชน พร้อมทั้งจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินงานสามารถแบ่งเป็น 5 ช่วง ดังนี้

1. การจัดเตรียมข้อมูลตามลักษณะภูมิสังคมของพื้นที่ (ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจการประกอบอาชีพ รวมถึงวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน) ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่
2. ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิเคราะห์ระดับศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5 ด้าน (ด้านคุณค่าทางกายภาพและชีวภาพ ด้านองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการให้บริการ และด้านการดึงดูดใจ)
3. จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่ายตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชน เรียบเรียงข้อมูล และนำเสนอที่ประชุมเจ้าหน้าที่และกลุ่มเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และการระดมความคิดเห็นเพิ่มเติม
4. จัดทำรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่ายตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชน เป็นแนวทางในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวภายในครึ่งวัน การท่องเที่ยวหนึ่งวัน และการท่องเที่ยวแบบ 2 วัน 1 คืน เป็นต้น พร้อมทดลองปฏิบัติในพื้นที่จริง
5. ติดตามผลการปฏิบัติจริงในพื้นที่ พร้อมเก็บข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการ พร้อมปรับแก้ปัญหาร่วมกันเป็นระยะ ๆ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย ตามลักษณะภูมิสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่ ก่อเกิดเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และเกษตรกรเครือข่ายอย่างยั่งยืน และสามารถถ่ายทอดแนวทางให้แก่ชุมชนที่สนใจนำไปปรับใช้ในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

5. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเกษตรกรเครือข่าย มีจำนวนของรูปแบบการจัดการด้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 1 รูปแบบ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจำนวนผู้เข้าศึกษาดูงานเพิ่มขึ้น และมีการใช้จ่ายในพื้นที่มากขึ้น

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการพัฒนาพื้นที่เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และมีเป้าหมายในการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- เกษตรกรมีความอยู่ดีกินดี มีการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถ จำหน่าย ผลผลิต และผลิตภัณฑ์ในภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

(ลงชื่อ).....

(นายอนุรักษ์ บัวคลีคลาย)

ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรม
เขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผู้ขอประเมิน

วันที่ 5 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2554. คู่มือท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เดชา ไต้งสูงเนิน. 2543. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวการเกษตร: กรณีศึกษาบ้านม่วงคา ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิออน ศรีสมยง. 2547. ความร่วมมือของภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โครงการสานสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. 2558. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน : โครงการหลวงปางดะ. 18 หน้า
- ศลิษา ธีรานนท์ และ ประภาศิต โสภณจรัสกุล. 2559. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือก-ทางรอดของการท่องเที่ยวไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานีปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559). 10 หน้า
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2565. รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2565. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ (สทน.). การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา**
<https://www.adt.or.th/page/sustainable-tourism/en>
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2566-2570) (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา
<https://www.opsmoac.go.th/chachoengsao-dwl-preview-461891791926>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2560. ถนนทุกสายมุ่งสู่ประชาชน. หน้า 132-133.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2562. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. 40 หน้า
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2567. 221 แห่ง ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ของศูนย์ศึกษาฯ และศูนย์สาขาฯ.
- สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา. แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2566 – 2570). (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www2.chachoengsao.go.th/content/cate/24>

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2565. ร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) (ระบบออนไลน์).

แหล่งที่มา <https://anyflip.com/zzfck/kiel/basic#:~:text=>

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2553) คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา

<https://dl.parliament.go.th>

อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ. 2564. การพัฒนาการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 173 หน้า

Hoan Nguyen Van. 2563. แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสบแฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 119 หน้า